

FİLMLERİN KURGU ANALİZİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER VE VIDEO MAKALE

METHODS USED IN EDITING ANALYSIS OF FILMS AND VIDEO ESSAY/ARTICLES

Rahime AKIKOL*

Key Words:

Editing analysis,
Shot-by-shot analysis,
Video article-essay,
Editing, Editing Techniques

Anahtar Kelimeler:

Kurgu Analizi,
Çekim-çekim çözümlenme,
Video makale-deneme,
Kurgu, Kurgu teknikleri.

ÖZET

Yönetmenin filmi var eden hikaye, fikir, tartışmak istediği ya da seyircinin üzerine düşünmesini istediği mesele ettiği şey her neyse onun ete kemiğe bürünmüş olan film, tam olarak kurgu masasında vücut bulur. Kurgu analizi ise yönetmenin düşünsel haritasına ulaşmak için adeta tıp hekimlerin kadavra incelemesine benzer biçimde tımdengelimsel bir analiz sağlar. Filmin bütününden teker teker çekimlere ulaşıldığı analizde planların birinin bittiği ve diğerinin başladığı anlara bakılır. Kurgunun görünmez ve görünür olduğu yerleri tespit edilerek bunun filme ne sağladığı belirlenmeye çalışılır. Analizde kurallı-kuralsız kesmeler, filmsel zamanın uzatılması-kısaltılması teknikleri, filmin temposunu ortaya çıkarmak için plan uzunlukları tespit edilir; ses kurgusunda senkron-asenkron sesler ve ses köprüsü gibi başlıklar incelenir. Nitel bir araştırma olarak betimsel bir yöntemin izlendiği kurgu analizinde filmlerin biçimsel analizinde sıkça başvurulan "çekim-çekim çözümlenme" (shot by shot analysis) tekniği kullanılabilir. Bu teknikte filmde incelenmek üzere seçilen sahneye ait planların fotoğrafları alınır. Ya da filmin tamamı kurgu programında plan plan kesilerek hem kesme anları ve teknikleri hem de filmin temposu ortaya çıkarılabilir. Kurgu analizi başka amaçlarla yapılan film incelemelerinden farklı olarak daha fazla görselliğe yaslanmak durumundadır. Bu çalışma fotoğrafla desteklenen yazılı metinlerin yeteri kadar açıklayıcı olmaması nedeniyle video makale kullanımının kurgu analizine katkılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada kurgu analizi olan video makale nasıl olmalıdır hangi teknikler kullanılabilir sorusundan hareketle [in]Transition'da yer alan "Cutting Across Time: Oblique Editing in Arrival" betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Buna göre kurgu analizi yapılan bir video makalede yazınsal makalelerde olduğu gibi çalışmanın amacı problemin tanımı ve araştırma soruları filmlerden görüntüler eşliğinde verilebilir. Çalışmanın yoğunlaşacağı başlıklara göre filmde sahne ya da planların yer aldığı, seslendirme kullanımıyla üst metin, ara yazı, yavaşlatma-hızlandırma, dondurma dijital zoom gibi kurgu tekniklerinin kullanıldığı bir analizin yazınsal bir çalışmadan daha açıklayıcı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

The story, idea, whatever the director's film is about, whatever he wants to discuss or whatever he wants the audience to think about, is embodied in the film, which is embodied in flesh and blood on the editing table. The analysis of editing provides a deductive analysis to reach the director's intellectual map, similar to the cadaver examination of medical doctors. In the analysis, where shots are accessed one by one from the whole film, the moments when one plan ends and the other begins are observed. By identifying the invisible and visible parts of the editing, it is tried to determine what this provides to the film. In the analysis, regular and irregular cuts, techniques of lengthening and shortening filmic time, plan lengths to reveal the tempo of the film are determined; titles such as synchronous-asynchronous sounds and sound bridge in sound editing are examined. As a qualitative research, the "shot by shot analysis" technique, which is frequently used in the formal analysis of films, can be used in editing analysis, where a descriptive method is followed. In this technique, photographs of the plans of the scene selected to be analysed from the film are taken. Or the whole film can be cut plan by plan in the editing programme to reveal the cutting moments and techniques as well as the tempo of the film. Unlike film analyses made for other purposes, fiction analysis has to rely more on visuality. In the study, "Cutting Across Time: Oblique Editing in Arrival" in [in]Transition was analyzed by descriptive analysis method based on the question of how a video article with editing analysis should be and which techniques can be used. Accordingly, in a video article analyzing editing, the purpose of the study, the definition of the problem and the research questions can be given with images from the films, as in literary articles. According to the titles that the study will focus on, it was concluded that an analysis that includes scenes or plans from the film, using editing techniques such as over-text with the use of voiceover, intertitles, slowing down-speeding up, freezing, digital zoom, etc. can be more descriptive than a literary study.

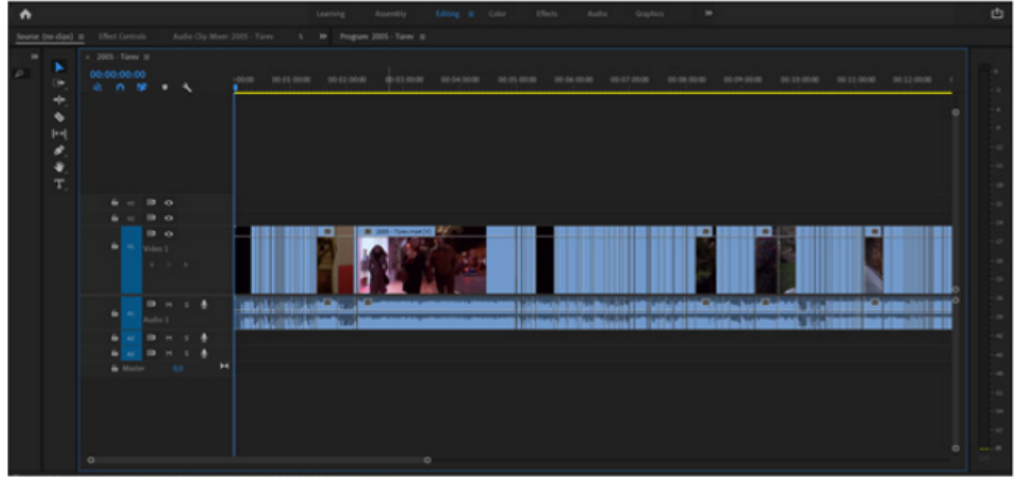
GİRİŞ

Yönetmenin filmini var eden hikaye, fikir, tartışmak istediği ya da seyircinin üzerine düşünmesini istediği mesele ettiği şey her neyse onun ete kemiğe bürünmüş olan film, tam olarak kurgu masasında vücut bulur. Kurgu teknik işlevinin ötesinde yaratıcılık gerektiren sanatsal bir süreçtir. Bir filmin senaryo aşamasında, çekim sırasında görülmeyen kusurları da beklenmeyen etkiler yaratan süprizleri de barındırır.

Kurgu analizi ise yönetmenin düşünsel haritasına ulaşmak için adeta tıp hekimlerin kadavra incelemesine benzer biçimde tımdengelimsel bir analiz sağlar. Kurgu analizi birçok olasılıktan birinin seçilmesiyle oluşan filmin birimlere ayrılarak incelendiği anlam yaratma yollarının irdelendiği bir incelemedir. Filmin bütününden teker teker çekimlere ulaşıldığı analizde planların birinin bittiği ve diğerinin başladığı anlara bakılır. Kurgunun görünmez ve görünür olduğu yerleri tespit edilerek bunun filme ne sağladığı belirlenmeye çalışılır. Kurgu analizi gibi filmlerin biçimine ilişkin analizler daha fazla görsel kullanmayı gerektirmektedir.

Sinemanın sanatsal potansiyelini ortaya koymanın en iyi yolunun biçim ve stilin genel ilkelerinin ortaya konması olduğunu ifade eden David Bordwell ve Kristin Thomson Film Sanatı kitabında yaptıkları film analizlerinde 16mm ve 35 mm film kopyalarından aldıkları fotoğrafları büyüterek kullanmışlardır (Bordwell&Thomson, 2011: xvii). Bu çözümlene tekniğini "kare kare çözümlene" olarak tanımlayan Ryan ve Lenos'a göre çekim serisi ya da bir film sahnesindeki görüntülerden alınan fotoğraflar üzerinde kullanılan teknikler tanımlanarak tekniklerin anlamı açıklanır (Ryan&Lenos, 2012: 16). Ancak bu çözümlene tekniğinde özellikle uzun planlarda ya da içinde oyuncunun-nesnenin ya da kamera hareketinin gerçekleştiği planlarda tek bir fotoğraf karesiyle ifade etmek yeterli olmamaktadır. Kurgu analizinde incelenen filmin herhangi bir kurgu yazılımında açılarak kesme noktalarında planlara ayrıştırılması ise bir plandan başka plana geçiş anının motivasyonunun anlaşılması için çok yararlı bir yoldur. Böylece incelenen filmin plan uzunlukları, kaç plan kullanıldığı dolayısıyla kurguyla sağlanan ritim bilgisi de edinilmektedir.

Şekil 1. Kurgu Yazılımı İle Kurgu Analizi

Kaynak

Akikol (2021). "Dijital Estetikte Dönüm Noktası: Dogma 95 Ve Türev Filmi" İletişim Çalışmaları Dergisi 20, 1-32

Günümüzde kurgu yazılımlarının kullanımı kolay ve ulaşılabilir olması, filmlerin dijital kopyalarına kolay erişimin bir araya gelmesiyle film çalışmalarında "audiovisual essay", "video essay", "visual essay", "videographic film", "cinematic essay" gibi farklı kavramlarla ifade edilen görsel işitsel denemelerin, video makalelerin eleştirel bir form olarak karşımıza çıkmasını sağlamıştır.

Gürkan'a göre akademik film eleştirisi çalışmalarında teorik metinlerden alıntılar ve filmlerden doğrudan görüntüler ya da fotoğraflarla yapılan geleneksel metinsel analizdeki eleştiriyi formalsal açıdan kısıtlayan sınırlar görsel-işitsel denemelerde bulunmamaktadır. Film eleştirmenin/yazarının yaratıcılığını ve öznelliğini ortaya koyabilen görsel-işitsel denemeler film çalışmalarında sözlerin yetersiz kaldığı yeterince ifade edilemeyen düşüncelerin okuyucuya/izleyiciye geçmesini sağlamaktadır (Gürkan, 2019: 287).

Görsel ve işitsel deneme çalışmalarında ilk ve önemli bir isim olan Grant'e göre özellikle içinde bulunduğumuz dijital derlemeler çağında çekimler ya da kurgunun tam olarak nerede başlayıp nerede bittiğinin araştırılması geçmişte akademik çalışmalarda büyük ve yararlı katkılar sunmuş olan film kurgusuyla ilgili çalışmalara daha da değer katacaktır (Gürkan, 2020:371).

YAPIMDA KURGUNUN ÖNEMİ VE KURGU PRENSİPLERİ

Birbirinden farklı zamanlarda ve mekanlarda çekilen görüntülerin bir araya getirildiği kurgu işlemi mekanik işlevinden daha önemli olan estetik işleviyle sinematografinin bir ögesidir. Kurgu birçok çekim içinden yani bir sürü olasılıktan birinin seçilmesi ile gerçekleşiyorsa kurgu analizi de kurgu olgusunun farklı kavramsal temellerinden birine dayanılarak yapılabilir. Ancak hangi kavramsal temelden yola çıkılırsa çıkılsın filmin kurgusuyla ilgili temel soru şudur: Yönetmen ya da kurgucu bu plandan diğerine geçerken neden bu anı seçti? Kurgunun en can alıcı kısmı doğru plana, doğru anda kesmektir. Yönetmenler bir görüntüdeki sadece iki karelik uzunluk ya da kısalığın ne kadar önemli olduğunu Steven Spielberg *The Cutting Edge* belgeselinde şöyle dile getirmiştir:

"Köpek balığı her zaman iyi çalışmıyordu ya da senaryoda olması gerektiği gibi değildi... Kurgucumuz Verna Fields ile tüm fikir ayrılığımız şu maket köpek balığı ile ilgiliydi. Verna sürekli uzun olmasından ziyade kısa olmasını istiyordu. Ben ise biraz daha uzatmaya çalışıyordum. Çünkü bir çekimi yapabilmek günlerimi aldı yine mi aynı olacak. Bir kayığın üzerinde günlerce köpek balığı gerçek görünsün diye uğraştım ama gerçek şu ki köpekbalığı sadece 36 karede gerçek görünüyor 38 karede değil. Sadece iki karelik bir fark gerçekten korkunç bir şey ile o şeyin yüzen kocaman bir tezek yığını olması arasındaki fark." (Apple, 2004: 8.40 dak.)

Aynı belgeselde James Cameron filmini kısaltmanın yollarını ararken aklına gelen fikri anlatır. Tüm filmin her saniyesinden bir kare çıkarılırsa film birkaç dakika kısaltılmış olacaktır. Kurgucular Cameron'ın önerisini delice bulsalar da ısrarına dayanamayarak dediğini yaparlar. Sonuç elbette ki çok kötüdür. Sıçramalar ve yanlış yerden kesmeler vardır. Her bir kare çok önemlidir. Bu gerçek, kurgucuyu başlarda korkutsa, kararsızlığını arttırsa da Cameron'a göre bunu bilmenin de büyük bir gücü vardır. (*The Cutting Edge*, 9.40 dak.) Farklı olasılıklar olsa da Dmytryk'e göre en doğru kesme noktası için aslında tek bir an vardır ve bunu "esaslı neden" olarak açıklar. Örneğin bir omuz çekime kesme yapılabilir çünkü derinlerdeki duygu, heyecan en iyi gözler yoluyla ifade edilir ve çekim ölçeği ne kadar yakın olursa seyirci bunu o kadar açık görür ve hisseder. Ama sahnenin etkisini arttırmak için gerekli değilken omuz çekime kesme yapmak hem gereksiz bir kesme yapılmasına hem de yakın çekimin sağladığı efektin boşa harcanmasına neden olur. Kurgucular için doğru plana kesme kadar doğru anda kesme yapılması önemli, Dmytryk'in bu konuda önerisi bir çekim gerekli bilgiyi en iyi ileten çekim olduğu sürece uzun tutulacak ancak yeni çekim sahnenin içeriğine duygusuna daha iyi hizmet edecekse plan kesilerek yeni plana geçilecektir (Dmytryk, 1993: 35).

Dmytryk'in bir numaralı kurgu kuralı olarak gösterdiği "esaslı neden" in bilgiye odaklandığını belirten Nişancı kesme için bilgi ve motivasyon olarak iki temel faktörden bahseder. Kurgucu doğru bir kesme yapmak için bir çekimden diğerine geçerken gelen çekimin yeni bir bilgi içerip içermediğini izleyici bakış açısıyla sorgulamalıdır. Bilgi içeren bir çekim farklı bir motivasyon oluştuğunda yerini yeni çekime bırakır. Motivasyon ya da yönlendirme ögesi görsel olabileceği gibi sessel de olabilir (Nişancı, 2018: 324). Walter Murch ise ideal kesmenin özelliklerini ve önem oranlarını şöyle belirlemiştir:

1.0 anki duyguya uygundur. (%51) 2. Öyküyü ilerletir.(%23) 3.Ritmik açıdan ilginç ve doğru zamanda gerçekleşir. (%10) '4. Gözle takip' diye adlandırılabilen bir şeyi –seyircinin çerçeve içindeki ilgi odağının yeri ve hareketi ile ilgilidir-hesaba katar. (%7) 5.'Düzlemselliğe' saygı gösterir –üç boyutlu dünyanın fotoğrafla ki boyutlu indirilmesiyle ilgili dilbilgisi (aks çizgisi sorunları vs.) (%5) 6. Üç boyutlu dünyanın devamlılık kurallarına uyması beklenir (insanlar odada neredeler ve birbirleriyle ilişkileri nedir) (%4)

Murch'e göre filmin duygusu yerinde, öykü özgün ve doğru ritimle ilerliyorsa seyirci göz takibi, aks çizgisi gibi kuralları önemsemeyecektir. Filmin kurgusunda duygu-öykü-ritim birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdır ve filmin duygusunun gerektirdiği bir kesme devamlılık kurallarına göre yapılmış bir kesmeden daha önemlidir (Murch, 2007: 16).

Bir seçme ve birleştirme işlemi olan kurgu ile bir araya getirilen planlar arasında grafiksel, ritmik, mekânsal ve zamansal ilişkiler kurulur. Arka arkaya eklenen planların görsel düzenlenmesi arasında resimsel bir etkileşim oluşur. Birbirine benzeyen ya da kontrastlık oluşturan biçimler, renkler, ayrıntılı kompozisyon ya da hareketten oluşan grafiksel uyumlar ya da uyumsuzluklar yaratılabilir. Kurguda kullanılan planların çekim uzunluklarının arttırılıp azaltılmasıyla elde edilen ritim, filmin genel ritmini belirleyen önemli bir etmendir. Süre olarak uzun tutulan planlar filmin ritmini düşürürken kısa planlar filmin ritmini hızlandırır. Kurguyla yaratılan mekânsal ilişkilerin en bilinen örneği devamlılık kurgusunda mekanı tanıtan bir çekimin ardından mekana ilişkin parçaların gösterilmesi olmakla birlikte tanıtıcı çekim kullanmadan mekana ilişkin parçaların kurguda bir araya geldiği mekan kullanımı da söz konusu olabilir. Filmin zaman hattını kurmak ise kurgunun en temel işlevlerindedir. Zaman da geriyi gitme, ileriye atlama, eksilti kurgusu gibi tekniklerle aksiyona ilişkin zaman kontrol edilebilir (Bordwell&Thomson, 2011: 225-233).

Kurgu analizi yapmak için kurgu tekniklerini iyi bilmek gerekir. Kurguda temel işlem kesme'dir. Kameranın kayıt tuşunu açılıp kapanmasıyla elde edilen çekim parçalarından istenmeyen kısımlar 'kesme' işlemiyle atılır. Özellik diyalog sahnelerinde kullanılan birbiriyle konuşan kişilerin ard arda gösterildiği açı-karşı açığa kesme, çekime konu olan karakterin gördüğünü gösterme biçiminde öznel çekime kesme, karakterin söz ve davranışlarına gelen tepki çekimine kesme, sahneye konu olan nesnenin ayrıntı çekime kesme, sahnedeki olayları ilgilendiren bir bağlayıcı çekime kesme gibi teknik nedenlerle yapılabilir.

Klasik anlatı sinemasının kurgu yöntemi olan devamlılık kurgusunda uyum kesmeleri yaygın olarak kullanılır. Uyum kesmeleri seyircinin sorgulamadan izleyebileceği sürükleyici bir seyir deneyimi sağlar ve belli ilkelere uyularak yapılan çekimlerle sağlanabilir: Karakterlerin bakış ve hareket yönünün devamlılığını sağlayan göz hizası uyumu ve aks çizgisi yani 180 derece kuralı uyumu, bir plandan diğerine geçerken bir çekim ölçeği atlayarak ve 30 derecelik bir açıyla kameranın pozisyonun değiştirilmesini içeren açı ve ölçek uyumu, kesme yaparken hareket anında kesilerek yeni plana kesilmesini sağlayan aksiyon uyumu, renk ve ışıklandırma uyumu gibi.

Aleksey Sokolov Sinema ve Televizyonda Görüntü Kurgusu kitabını İbni Sina'dan alıntılıyarak "Kendini hissettiren organ hastadır" sözleriyle açar. Kurguda kesintisizliğin sağlandığı devamlılık kurgusunun aksine bir plandan diğerine geçiş anlarının görünür olduğu (jump cut) sıçramalı kesme'dir. Sıçramalı kesme görüntü içinden bazı bölümlerin çıkarılıp tekrar birleştirilmesiyle elde edilir. Filmsele zamanın uzatılması amacıyla başvurulmuş örtüşmeli kurgu aynı aksiyonun açı çeşitliliğiyle bir kereden fazla verilmesi olup devamlılık etkisini kıran bir uygulamadır.

Filmsele zaman kurgu ile inşa edilir. Kurgunun eliptik kullanımlarla karşımıza çıkmasıyla filmsele zamanın kısaltılması söz konusudur. Aynı anda farklı mekanlarda meydana gelen olayların arka arkaya verilmesi paralel kurgu ya da çapraz kurgu olarak tanımlanır. Montaj sekans filmin içinde özel bir bölüm olup genellikle uzun zaman dilimindeki olayları kısa biçimde müzik gibi unsurlar eklenerek ya da filmin bütününden ayrımlanan kurgu teknikleri kullanarak oluşturulan bölümlerdir. Flash-back geriye dönüş geçmişe dönerek film öyküsünden kopmayı, flashforward ileri atlayış ise öykü zamanından ayrılarak ileride yaşanacakların gösterilmesidir. Slow motion, yavaşlatılmış hareket ve fast motion hızlandırılmış hareket filmsele zamanı uzatan ya da kısaltan kurgu teknikleridir.

Temel işlem olan kesme aynı zamanda bir geçiş tekniğidir. Bir plandan diğer plana doğrudan geçiş olan kesme tekniğinde herhangi bir efekt kullanılmaz. Kesmeden sonra en sık kullanılan geçiş tekniği sayısal kurguda 'dissolve' olarak tanınan zincirleme geçiş tekniğidir. Zincirlemede ilk görüntü yavaş yavaş silinirken ikinci görüntü belirir. Zincirlemede geçiş ani olmaz ve değişim seyircinin gözünün önünde olduğu için yumuşak geçiş tekniğidir. Kararma-açılma ilk görüntü yavaş yavaş kararırken ikinci görüntü karanlıktan belirgin hale gelir. Silinme geçiş tekniğinde, ilk görüntü çizgi top gibi grafiksel bir öğe yardımıyla olarak kaybolurken yeni görüntü ekranda belirir. Kurgu analizinde görüntü kadar ses de önemlidir. Sesin görüntüyle senkron olup olmaması, seslerin ve ses efektlerinin alışılmadık kullanımları kurgu analizinde dikkat çeken noktalardan bazılarıdır (Akikol, 2011: 133-5)

AMAÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın amacı diğer film analizlerden daha fazla görselliğe yaslanmak durumunda olan kurgu analizinde yaygın olarak kullanılan fotoğrafla desteklenmiş metinlerin araştırmacının olgularını sunmada yetersiz kalabileceğinden kurgu analizinde video makale kullanımının analize katkılarının nasıl olacağını sorgulamaktır. Çalışmada şu soruların yanıtları aranmıştır:

1. Yapımda kurgunun önemi nedir, kurgu teknikleri nelerdir?
2. Kurgu analizi nedir, neye göre yapılır, hangi teknikler kullanılır?
3. Video makalenin kurgu analizine katkıları ne olabilir? Kurgu analizi yapılan bir video makale nasıl olmalı, hangi teknikler kullanılmalıdır?

Çalışmada literatür taraması yapılmış, kurgu analizinde kullanılan yöntemler tanımlanmış, yapılan örnek çalışmalar ortaya konmuştur. Video makale örnekleri için videografik film ve hareketli görüntü çalışmalarının ilk hakemli akademik dergisi olan MediaCommons ile Sinema ve Medya Çalışmaları Derneği'nin resmi yayını Journal of Cinema & Media Studies'in ortak çalışması olan [in]Transition'daki çalışmalardan "Cutting Across Time: Oblique Editing in Arrival" betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir.

VIDEO MAKALE/DENEME'DE KURGU ANALİZİ: "CUTTING ACROSS TIME: OBLIQUE EDITING IN ARRIVAL" ÖRNEĞİ

Bishop's University'den Gregory Brophy ve Shawn Malley tarafından hazırlanan video makale metinle desteklenmiş olup derginin 10 Şubat 2022 sayısı kataloğunda yer almaktadır. Brophy ve Shawn çalışmalarında Ted Chiang's The Story of Your Life romanından uyarlanan Denis Villeneuve'ün Arrival (2016) filminin muğlak zaman kurgusu ele almıştır. Romanda farklı zamanların iç içe anlatılması kolaylıkla sağlanabilirken bunun film kurgusuna uygulanmış halini yazarlar "Oblique Editing" olarak tanımlamışlardır.

Filmin üç sahnesinin ele alındığı çalışma, Arrival'in dünyaya aniden gelen uzaylıların dilini çözen Louise' e uzaylılar tarafından bilinç düzeyinde zaman yolculuğu yapabilme yeteneğinin verildiği açıklamasıyla başlıyor. Loise'in dış sesinin bizi flashbacklerle geçmişe götürüyor gibi görüldüğünü ancak zamansızlığın muğlak olduğu bilgisi alt yazılarda veriliyor

Bir dilbilimci olarak Loise'in dili çözmesiyle doğrusal zaman işleyişini kırması ve gelecekteki kızıyla yaşayacaklarına ilişkin imgeleri görmesini sağlıyor. Arrival'in açılış ve kapanış montaj sekanslarında Louise, kızının doğumundan ölümüne kadar hayatının hikayesini anlatır. Varoluşsal ikilem filmin duygusal argümanlarını oluşturur. Filmde sıralanan planlar geçmişi gösteriyor gibi gelse de aslında gelecek içinde yaşanan, yaşanacak ve yaşanmışları gösterir. Bitiş montaj sekansında yani sağdaki ekranda Loise'in "İşte Hannah hikayen burada başlıyor, ayrıldıkları gün" sözlerine yer verilerek aslında tüm hatırladığı şeylerin geleceğe ait olduğunu vurgulanıyor. 'Hannah' sözcüğünün düzünden ve tersinden aynı okunması gibi zamana başlangıcı ve bitişinde sonlar olmadığı ifade ediliyor ve video denemenin ilk bölümü kurgu bu çatışmalı zaman kullanımını doğrusal zamanda nasıl verebilir? sorusuyla bitiyor.

Şekil 2. Video Makale

Teknik düzeyde baktığımızda ilk bölüm siyah ekran üzerindeki beyaz açıklama yazısıyla başlıyor. Split screen yani bölünmüş çerçevede filmin başlangıç ve bitiş sekansı eş zamanlı olarak gösterilmiştir. Filme ait ses ve görüntüler açıklayıcı alt yazılarla birlikte verilmiş olup iki ayrı sekanstan gelen sesler birbirine dengeli olarak kullanıldığından ses kanalında üst üste binmeler olmamaktadır. Hangi sekansın sesi önemliyse öne çıkarılmakta video denemede filmin sesleri altyazı ile birlikte birbirini tamamlamaktadır. Filmde Louis'in doğrusal hastane koridoru yerine bükümlü bir koridorunda çekilen yürüme görüntüsü video deneme/makalede bir de tersten oynatılarak gösterilmiş ve ses bandında akan sözler görsel olanı desteklenmiştir. İlk bölümde yazarlar film için çok önemli diyalog sesleri aynı anda ses bindirmeleri ile vererek aslında video denemenin sonunda sordukları soruyu burada yanıtlamışlardır

Video denemenin ele aldığı ikinci sahne olan zaman bombası sekansında, uzay aracının içinde ve dışında eşzamanlı olarak gerçekleşen eylem alanları birbirine bağlanmış, zamanın çok önemli olduğu bilgisiyle aciliyet duygusu uyandırılarak gerilim arttırılmıştır. Çapraz kesmenin standart kullanımında aynı zaman diliminde farklı mekanlarda meydana gelen olaylar kesişmesi beklenir. Yazarlara göre çapraz kesme yerine kullanılan "paralel" terimi bu iki eylem hattının son anda kesişmesini beklediğimiz ölçüde, yanlış bir adlandırma gibi görünmektedir Bu bölümde yazarlar aynı zamanda farklı mekanlarda geçen olayları bir araya getiren çapraz kesmenin aslında doğrusal zaman işleyişin aracı olduğunu vurgularlar. Loise'nin doğrusal zamanı kırarak geleceğe ve gelecek içinde farklı zamanlarda geçen olayları eş zamanlı bilinç içinde yaşaması farklı kurgu tekniği kullanmayı gerektirmektedir. Yazarların "oblique editing" olarak tanımladıkları kavram aynı mekan içinde farklı zaman katmanlarının iç içe yaşanmasını yani tek bir mekanda birden fazla zaman paradoksunu yaratır.

Çekimde soft focus ve düşük ışık sepya filtre kullanılarak geleceğe yönelik görüntüler geçmiş gibi okunur. Bu kesme boyunca Louise gelecekteki, henüz doğmamış ve paradoksal olarak çoktan ölmüş olan Hannah'ya ne olacağına görür. Yazarlara göre bunu basit bir flashforward olarak açıklamak filmin karmaşık zaman kullanımını yanlış okumak anlamına gelir. Biçimsel düzlemde çalışmanın bu bölümünde zaman bombası sekansı iki planda tanıtıldıktan sonra filmde çapraz kesmeyle birbiri ardına verilen görüntüler video makale/denemede bölünmüş çerçevede aynı anda izlenmektedir. Loise'nin doğrusal zamanı kıran deneyimi zaman bombasının patlama anının çalışmada hareketin tersten okutulması ve kullanılan ara yazılarla vurgulanmıştır.

Şekil 3. Video Makale

Kaynak

Cutting Across Time:
Oblique Editing in
Arrival, 5.22 dak.

Çalışmada ele alınan son sahnede uzaylıların diline ait semegram, Arrival'ın film görüntüsünün karmaşık zamansallığının bir ifadesi olduğu anlatılmaktadır. Dilbilimci Louise, semegramın dairesel biçimi üzerinde yaptığı eğik kesmeyle zamansal algısı değişmeye başlamıştır. Video makale/denemede Arrival'ın, dünyanın içinde bulunduğu bu kıyamet krizine, geleceğin vücut bulmuş hali olan çocuğu göstererek yanıt verdiği ancak bu umut dolu görüntünün estetiği daha çok kayıp duygusunu yansıttığı anlatılmaktadır. Bu bölümde yazarlar sahnenin bu bölümünü olduğu gibi verirken filmin seslerine altyazılarla açıklamaları eşlik etmektedir. Loise'nin gelecekte gördüğü farklı zaman dilimlerine ait görüntüler burada bölünmüş çerçeve içinde verilmiş ve her birini açıklayacak zaman kipi altyazıyla belirtilmiştir. Yazarlara göre oblique editing Arrival'daki sinematik görüntünün gelecekteki mükemmel zamanını ifade eder: Bu olacak, bu oldu, bu olmuş olacak.

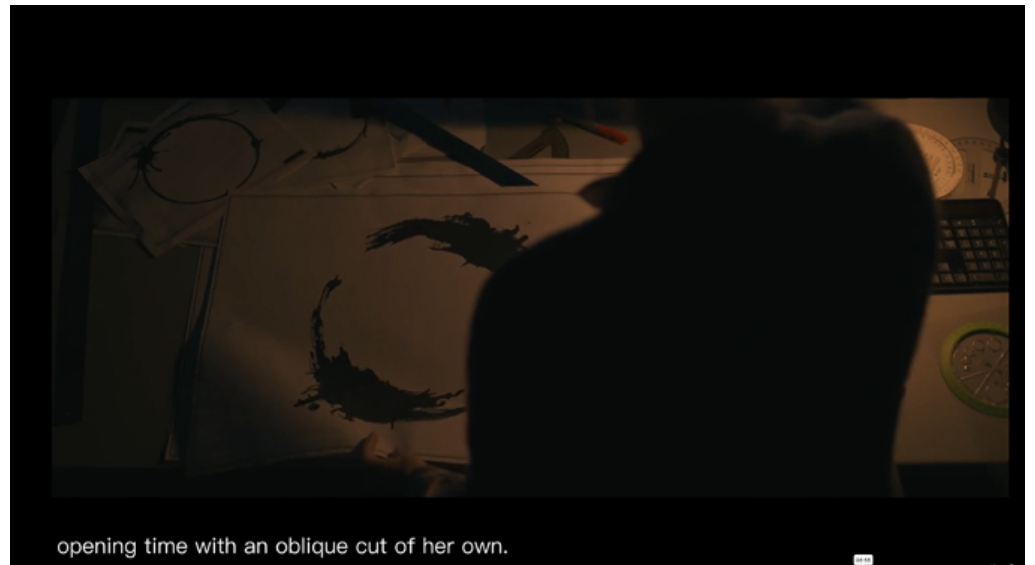
Video makale/denemenin metinsel kısmı yazarlar, film ve baş karakter hakkında bilgi vermişler filmle ilgili kuramcılarının söylemlerini ve çalışmalarının amacını dile getirmişlerdir. Videoda kullandıkları bölünmüş çerçevenin her ne kadar seyir deneyimini parçalayıp düz okumayı engelleyen bir etkisi olsa da filmde güçlü biçimde var olan "ikilem" duygusunu en iyi şekilde yansıttığını düşündüklerini ifade ederler.

Yazarlar, filmin açılış ve kapanış sekanslarının grafiksel, zamansal ve kavramsal olarak nasıl eşleştirildiğini göstererek filmdeki birçok zaman alanının fark edildiğini ve planların sıralanışıyla bunların nasıl birbirine yaklaştığını ifade ederler.

Video makalenin saatli bomba sekansında çapraz kesmenin doğrusal zamanda süreklilik akışını sağladığı için tercih ettiklerini söyleyen yazarlara göre bombanın dijital zamanlayıcısı tarafından aktarılan geri sayım, bu alanları birbirine bağlar ve birini diğerine karşı kullanarak, zamanın çok önemli olduğu bilgisiyse aciliyet duygusunu artırır. Çapraz kesmenin iki mekan arasındaki itici mekik işlevi yerini, tek bir mekanda yaşayan iki zaman paradoksunu üreten "oblique editing" olarak tanımladıkları kavrama bırakmaktadır. Yazarlar video denemelerinde patlama anını gösteren görüntüyü tersten oynatarak semagramla ifade edilen dairesel zamana göndermede bulunurlar.

Brophy ve Shawn video makalelerinin metin kısmını sonunda filmde Louise'nin uzaylı dilini çözümüleme sahnesinin tartıştıkları "oblique editing" kavramını mekaniğini aydınlattığını ifade ederler. Louise'nin bir semagrama yaptığı diyagonal kesim montaj sekansını üretmektedir. Gelecekte yaşananları gösteren montaj sekans görüntüleri ve Louise'in şimdi zamanını gösteren görüntüdeki grafik eşleşmeler yazarlara göre Hannah'yı saf, görsel biçimde şimdiki zamana çeker. Filmin kendi duygusal grameri aracılığıyla, Louise'in uzaylıların görsel dilini inceleyerek 'gelen' bir geleceğin pasif izleyicisi olmadığını, aksine montaj ilkesi aracılığıyla kızını aktif ve amaçlı bir şekilde şimdiki zamana 'kesen' bir film kurgucusu olduğunu iddia etmişlerdir.

Şekil 4. Video Makale

Kaynak

Cutting Across Time:
Oblique Editing in
Arrival, 6.55 dak.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bilim kurgu türündeki Arrival'da türündeki diğer filmlerden farklı olarak görsel efektlerden arınmış son derece yalın bir sinema dili kullanılmıştır. Filmdeki zaman kullanımı efekt kullanmadan doğrudan kesmelerle ifade edilmiştir. Yazarların öne sürdüğü Türkçe'ye "eğik kurgu" olarak çevrilebilecek oblique editing; şimdiki zamana ait planların geleceğe ait planlara en doğru anda yapılan kesmelerle oluşmaktadır. Klasik zaman anlayışımızdaki doğrusallık kurgu işleminde de lineer kurgu olarak tanımlanır bu filmde bükülerek adeta sarmal biçimde inşa edilmiştir. Yazarlar bu kavramları tartışırken filmde doğrusal biçimde akan görüntüleri bölünmüş çerçevelerde aynı anda izlenecek biçimde yerleştirmişlerdir.

Çalışmada ele alınan video makalenin biçimsel öğelerini sıralayacak olursak:

- Video makale/denemenin başında kullanılan jenerikte uzaylıların görsel diline ait bir unsurun görüntüsü, denemenin adı ve doğrusal zamanı kesen eğik kesime ait efekt sesi ve filmin esrarengiz hisler veren müziği kullanılarak çalışmanın odaklandığı unsurlar belirtilmiştir.
- Üst sesin kullanılmadığı çalışmada altyazılar açıklayıcı olduğundan önemli bir roledir. Yazılar siyah ekran üzerinde beyaz renkte uygun büyüklüktedir ve ekrana geliş hızı okuma hızına uygundur.
- Çalışmada incelenen filmin giriş ve final sekansının bölünmüş çerçeve ile verilmesi; benzer grafik özelliklere sahip olmaları ve filmin sonunun aslında kahramanlar için başlangıç olduğunun karşılaştırılması açısından etkili olmuştur.
- Filme ait üst sesler ve diyalogların kurgusu altyazılarla birlikte video makale/denemenin içeriğini oluşturmaktadır. Yapılan başarılı ses kurgusuyla ses bindirmeleri önemli sözlerin iç içe verilmesini, sözler üzerine düşünülmesini sağlamakta, filmin katmanlı yapısına vurgu yapmaktadır.
- Yazarlar "oblique editing" olarak tanımladıkları zamanı vurgulamak için çalışmanın ilk kısmında Loise'nin hastane koridorunda geriye yürümesi, zaman bombası sahnesinde patlamadaki aksiyonun tersten oynatılmasına yer vermişlerdir.
- Filmde aynı zaman içinde birden fazla zamanın yer alması çapraz kesmelerle verilirken çalışmada bölünmüş çerçeve içinde bir arada verilmiştir.

Filmin bütününden teker teker çekimlere ulaşıldığı ve bu planların birinin bittiği ve diğerinin başladığı an'ların incelendiği kurgu analizinde verilerin görselleştirilerek sergilenmesi çok önemlidir. Kare kare çözümleme gibi tekniklerde kullanılan filme ilişkin fotoğraflar metinsel analizi desteklemekte yetersiz kalmakta devinim içeren planların ifadesi ise çok daha zor olmaktadır. Video makale için kesin belirlenmiş kurallar teknikler olmadığından yazar anlatmak istediği şeyi en iyi anlatacak tekniği kullanabilir. Video makale çalışmasında yazar filme ait görsel ve işitsel araçları doğrudan kullanarak savını açık biçimde ortaya koyup tartışabilir. Ancak, incelenen filmde alınan görüntülerle oluşturulan farklı ve yeni bir eser olan video makalenin etik açıdan nasıl konumlanacağı önemlidir. Bu konuda ilkelerin indeks kriterlerinin ivedilikle belirlenmesi önemlidir. Bununla birlikte Sovyet sinemacıların 1920'lerde yaptıkları kurgu deneylerinin sinemaya ve özellikle kurguya kattıkları düşünüldüğünde video makalelerin, filmlerin anlam dünyasını anlamamızda katkılarını tahmin etmek güç olmayacaktır.

Kaynakça

- Akikol, R. (2011).** Anlam Yaratma Aracı Olarak Kurgu YL Tezi Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Apple, W.(2004).** The Cutting Edge: The Magic of Movie Editing (Belgesel), USA Bordwell, D., Thomson, K., (2011). Film Sanatı, Ertan Yılmaz, Ertan Suat Onat (trans), DeKi Basım Yayım:Ankara
- Cutting Across Time: Oblique Editing in Arrival (2023, 3 Kasım).** Erişim Adresi: <https://mediacommons.org/intransition/cutting-across-time-oblique-editing-arrival%C2%A0>
- Dmytryk, E. (1993).** Sinemada Kurgu, Zafer Özen (trans), Afa Yayıncılık:İstanbul
- Gürkan,İ. (2019).** "Film Çalışmalarında Eleştirinin Dönüşümü: Görsel-İşitsel Denemeler (Audiovisual Essay" SineFilozofi Dergisi, Cilt4 Sayı8
- Gürkan, İ. (2020).** "İç İç Geçen Tutkular: Videografik Derlemede Kurgu Yoluyla Filmi Düşünmek", sinecine 11(2), 357-374
- Murch, W.(2007).** Göz Kırparken, İlker Canikilgil (trans), İstanbul Bilgi Üniversitesi: İstanbul
- Ryan, M., Lenos, M.(2012).** Film Çözümlemesine Giriş, Emrah Suat Onat (trans), DeKi Basım Yayım: Ankara